

Finanssivalvonnan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ominaisriskiarvion yhteenveto

Sisällys

1	Yleistä	1
2	Rahanpesun ominaisriskiarvion yhteenveto	3
3	Terrorismin rahoittamisen ominaisriskiarvion yhteenveto	4
4	Valvonnan kohdentaminen	5

1 Yleistä

Finanssivalvonnan (Fiva) tulee rahanpesulain 2 luvun 2 §:n nojalla julkaista sen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion yhteenveto.

Fiva julkaisi 17.3.2020 ensimmäistä kertaa rahanpesun ominaisriskiarvion yhteenvedon. Ominaisriskiarviota laatimisen ja julkaisun jälkeen 29.4.2021 julkaistiin kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio, jonka laatimiseen Fiva aktiivisesti osallistui.

Fiva on päivittänyt rahanpesun ominaisriskiarviotaan ja riskiarviometodologiaa niin, että se huomioi kansallisen riskiarviotyön tulokset. Samalla on laadittu Fivan valvomia sektoreita koskeva terrorismin rahoittamisen ominaisriskiarvio. Ominaisriskiarvioiden lisäksi on tehty arvio valvonnan vaikuttavuudesta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan.

Fivan riskiarviometodologiassa sektorikohtaisella ominaisriskitasolla tarkoitetaan sitä, mikä on yleisellä tasolla tietyn sektorin riski tulla hyväksikäytetyksi rahanpesussa tai terrorismin rahoittamisessa ottaen huomioon sektorilla tyypillisesti tarjottavat tuotteet ja palvelut. Ominaisriskiarviossa ei huomioida sitä, millaisia riskejä yksittäisten valvottavien toimintaan liittyy tai millaisia riskien hallintakeinoja sektorilla yleensä tai yksittäisillä valvottavilla on käytössään.

Fiva on rahanpesulain nojalla valvomiensa sektorien rahanpesun ominaisriskitasoa arvioidessaan ottanut huomioon seuraavat lähteet:

- Kansallinen riskiarvio
- Ylikansallinen riskiarvio
- EBAn riskitekijöitä koskevat ohjeet
- KRP:n rahanpesun selvittelykeskuksen katsaukset ja raportit rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnasta
- Viranomaisyhteistyössä saadut tiedot
- FATF:n Suomea koskeva maa-arviointiraportti ja maa-arvioinnin yhteydessä esitetyt tiedot

Edellä mainittujen lähteiden lisäksi huomioon on otettu Fivan valvontatyössä tehdyt havainnot.

Ominaisriskiarvio toimii pohjana yksityiskohtaisemmille Fivan valvottavia sektoreita koskeville sektorikohtaisille riskiarvioille sekä valvottavakohtaisille riskiarvioille. Ominaisriskiarvion yhteenvedoa voivat hyödyntää myös valvottavat laatiessaan ilmoitusvelvollisen riskiarviota.

Ominaisriskiarviossa käytetään seuraavaa riskitasoasteikkoa¹:

Erittäin merkittävä
Merkittävä
Melko merkittävä
Vähemmän merkittävä

Samalla riskitasolla olevat toimijat eivät ominaisriskitaulukoissa ole keskenään järjestyksessä eli taulukosta ei käy ilmi saman riskitason sisällä sektorien riskillisyyssuhteessa toisiinsa.

Ominaisriskitaulukoihin ei ole erikseen lisätty seuraavia ilmoitusvelvollisia:

- Vakuutusedustajat: Vakuutusedustajien osalta tuotteisiin ja palveluihin liittyvä riskitaso määrittyy sen mukaan, mitä palveluita (henki- ja/tai vahinkovakuutuksia) vakuutusedustaja tarjoaa.
- Vakuutusyhdistykset (5 kalastusvakuutusyhdistystä) sisältyvät *Vahinkovakuutusyhtiöihin*.

Seuraavia ilmoitusvelvollisia koskevaa ominaisriskiarviota ei ole vielä tehty (suluissa toimijoiden määrä):

- Arvopaperikeskus (1)
- Tilinhoitajayhteisöt (7)
- Säilytisyhteisöt (10)
- Työeläkevakuutusyhtiöt (4)

¹ Arvioinnissa käytetään neliportaista asteikkoa, joka vastaa EBAn käyttämää asteikkoa

2 Rahanpesun ominaisriskiarvion yhteenveto

Rahanpesun tekotavat ovat kytköksissä siihen, miten pestävä varallisuus on hankittu. Suomessa havaitun rahanpesun tyypillisinä esirikoksina voidaan mainita petosrikokset, kavallukset, varkaudet, huumausainerikokset sekä velallisen rikokset. Mainittujen esirikosten kohdalla tyypillistä on se, että rikoksella hankittuja varoja siirretään taholta toiselle, palvelusta toiseen sekä varallisuuslajista toiseksi². Kyse voi olla rajat ylittävistä varojen siirroista.

Fivan valvottavien näkökulmasta kohonnut rahanpesun ominaisriski liittyy läheisesti tuotteisiin ja palveluihin, jotka mahdollistavat varojen saattamisen laillisen maksujärjestelmän piiriin, niiden säilyttämisen sekä varojen siirtämisen. Riskiä kohottavia tekijöitä on muun muassa se, että tuote tai palvelu mahdollistaa varojen nopean siirron. Riskiä kohottaa myös se, jos varojen siirtoon liittyy useita eri tuotteita ja/tai palveluita, jotka eivät ole saman toimijan tarjoamia. Erityisesti kohonnut riski liittyy tuotteisiin ja palveluihin, joilla on kansainvälisiä ulottuvuuksia. Kansainvälisistä ulottuvuuksista voidaan mainita esimerkkinä kansainvälinen maksuliikenne sekä palveluiden tarjoaminen muualle kuin Suomeen sijoittautuneille asiakkaille. Tästä syystä ominaisriskiarviossa sektorit, joilla tarjotaan maksupalveluita ja mahdollisuuksia varojen tallettamiseen, nousevat riskiarviossa korkealle.

Tuotteiden ja palveluiden rahanpesun ominaisriskiin vaikuttaa välillisesti myös se, mille asiakasryhmille kyseinen tuote on tarkoitettu. Yhteisöasiakkaille liittyviin palveluihin voi liittyä kohonnut rahanpesun riski eteenkin tilanteessa, joissa yhteisön omistusrakenteen ja tosiasiallisten edunsaajien selvittäminen on haastavaa.

Fivan arvio sen rahanpesulain nojalla valvomien sektoreiden rahanpesun ominaisriskitasoista:

Sektori	Ilmoitusvelvollisten määrä ³
Maksupalveluntarjoajat (pl. rahanvälitys)	59
Rahanvälittäjät (pl. muut maksupalvelut)	12
Virtuaalivaluuttapalveluntarjoajat	6
Talletuspankit	188
Muut luottolaitokset	19
Sijoituspalveluntarjoajat	52
Rahastoyhtiöt	30
Joukkorahoitusyhtiöt	12
Vaihtoehtorahastonhoitajat	135
Henkivakuutusyhtiöt	12
Vahinkovakuutusyhtiöt	55
Asuntoluotonvälittäjät	4

Sektorien rahanpesun ominaisriskitasot vastaavat vuonna 2020 julkaistun yhteenvedon ominaisriskitasoja.

² Esimerkiksi käteisen tallettaminen tilille, käteisnostot, valuutanvaihto, fiat-valuutan muuttaminen virtuaalivaluutoiksi tai päinvastoin.

³ Ilmoitusvelvollisten määrä per 2.3.2022. Luku pitää sisällään Suomessa toimivat sivuliikkeet. Vuoden 2020 ominaisriskiarviosta puuttuivat ulkomaisten vakuutusyhtiöiden sivuliikkeet, joten tältä osin lukuihin on tullut lisäys, joka ei johdu siitä, että uusia toimilupa olisi myönnetty.

3 Terrorismin rahoittamisen ominaisriskiarvion yhteenveto

Terrorismin rahoittaminen poikkeaa rahanpesusta siinä, että terrorismin rahoittamiseksi voidaan käyttää täysin laillisista lähteistä peräisin olevia varoja. Terrorismin rahoittamisen määritelmän täyttymisen näkökulmasta ratkaisevaa on varojen käyttötarkoitus⁴.

Finanssivalvonnan valvottavien näkökulmasta kohonnut terrorismin rahoittamisen ominaisriski liittyy läheisesti tuotteisiin ja palveluihin, jotka mahdollistavat varojen säilyttämisen niin, että varat ovat tarvittaessa nopeasti siirrettävissä henkilöltä toiselle tai palvelusta toiseen. Erityisesti riski liittyy tuotteisiin ja palveluihin, joiden avulla varoja voidaan siirtää rajojen yli lähes reaaliaikaisesti ja, jotka mahdollistavat varojen noston käteisenä.

Terrorismin rahoittamisen riskin näkökulmasta riski voi olla kohonnut myös sellaisten tuotteiden ja palveluiden kohdalla, joita hyödynnetään varainkeruutarkoituksiin.

Finanssivalvonnan arvio sen rahanpesulain nojalla valvomien sektorien terrorismin rahoittamisen ominaisriskitasoista:

Sektori	Ilmoitusvelvollisten määrä ⁵
Maksupalveluntarjoajat (pl. rahanvälitys)	59
Rahanvälittäjät (pl. muut maksupalvelut)	12
Virtuaalivaluuttapalveluntarjoajat	6
Talletuspankit	188
Muut luottolaitokset	19
Joukkorahoitusyhtiöt	12
Henkivakuutusyhtiöt	12
Vahinkovakuutusyhtiöt	55
Sijoituspalveluntarjoajat	52
Rahastoyhtiöt	30
Vaihtoehtorahastonhoitajat	135
Asuntoluotonvälittäjät	4

Terrorismin rahoittamisen ominaisriskiarvion laatimiseksi on ollut käytössä huomattavasti vähemmän aineistoa kuin, mitä rahanpesun ominaisriskiarviota laadittaessa. Näin ollen osa sektoreiden ominaisriskiarvioista nojaa vahvasti kansallisen ja ylikansallisen riskiarvion arvioon sektoriin kohdistuvasta riskistä.

⁴ Terrorismin rahoittamisella tarkoitetaan rikoslain 34 a luvun 5, 5 a ja 5 b §:ssä tarkoitettua toimintaa.

⁵ Ilmoitusvelvollisten määrä per 2.3.2022.

4 Valvonnan kohdentaminen

Ominaisriskiarvion lisäksi Finanssivalvonnassa on arvioitu sitä, mikä on kunkin Finanssivalvonnan valvo-
 man sektorin merkitys rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan näkökulmasta.

Arviota laadittaessa on otettu huomioon sekä rahanpesun että terrorismin rahoittamisen ominaisriski kul-
 lakin sektorilla. Lisäksi on otettu huomioon asiakkuuksien määrä sekä kunkin sektorin kautta kulkevien
 varojen määrä.

Ominaisriski	Rahavälittäjät	Maksupalvelun- tarjoajat		
		VASP*		
				Luottolaitokset
		Henkivakuutusyhtiöt		
	Sijoituspalvelu- yritykset		Rahastoyhtiöt (UCITS & AIF)	
		Vahinkovakuutus- yhtiöt		
Merkittävyys				

Asteikko:

Sektorin merkitys rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa on

Erittäin merkittävä
Merkittävä
Melko merkittävä
Vähemmän merkittävä